

MAGYAR VÁROSOK MONOGRAFIÁJA

NYÍREGYHÁZA

ÉS

SZABOLCSVÁRMEGYE KÖZSÉGEI

SZERKESZTETTE:
HUNEK EMIL

Szabolcs-Szatmár-Bereg
Megyei Levéltár
Nyíregyháza

MUNKATÁRSÁK:

DR. BENCS KÁLMÁN, BACSÓ NÁNDOR, DR. BARNA JÁNOS, BÁCISKAY JÓZSEF, BOGDÁN FERENC, DEMJÉN JÓZSEF, DIENES ISTVÁN, HOFFMANN MIHÁLY, HUNEK EMIL, DR. KLEKNER KÁROLY, KORÁNYI ALADÁR, KOVÁTS JÓZSEF, VITÉZ MARJAY KERESZTÉLY, MARSÓ JÓZSEF, MAURER KÁROLY, DR. MÉREY FERENC, NAGY ELEK, PISSZER JÁNOS, VERTSE K. ANDOR.

KIADJA:

A MAGYAR VÁROSOK MONOGRAFIÁJA KIADÓHIVATALA
BUDAPEST, 1931.

A színészet története Nyíregyházán.

Írta: Dr. Barna János.

Nyíregyháza színészete nem tartozik a legrégebbek közé. Hiszen a város tulajdonképeni története se olyan régi. Újabb alapítás és telepítés teremtette meg a várost, amelyet az országot keresztül-kasul járó színész-társaságok inkább csak akkor kezdenek fölkeresni, mikor Nyíregyháza Szabolcs vármegyének székvárosává lett. A mult század első felében szívesebben fordultak meg a színészek Nagykállóban, ahol meleg, vendégszerető otthonra találtak. A megyei urak vállvetve, tüntető szeretettel fogadták a vándorokat. Szépen írja le ezt Balogh István emlékirataiban. Különösen a Kállay-család tünt ki mindenkor buzgó színművészet pártolásával.

Nyíregyháza városának színészetével eddig nagyon kevesen foglalkoztak. Egy kisebb összefoglaló dolgozatot kell itt megemlítenünk, amit dr. Bencs Kálmán írt a Magyar Színművészeti Lexikonban (III. kötet 386—388. l.), amely először tárgyalja dióhéjban a város színművészetének történetét. A helyi lapok különböző évfolyamaiban találunk azonkívül hosszabb-rövidebb ismertetéseket, bírálatokat a város kebelében működő színtársulatok tevékenységéről.

A nyíregyházi színészet történetét három korszakra oszthatjuk szét. A legrégebb korszak, amely 1873-ig, az első színkör építéséig terjed. A második a nyári aréna története, amely az 1873-tól 1893-ig terjedő időszakot öleli fel és végül a harmadik korszak, amely 1894-től az állandó kőszínház megépítésétől napjainkig nyúlik föl.

Jelen ismertetésünkben, amely a könyv céljának megfelelően, inkább a közelmúlt és jelen eseményeit van hivatva megvilágítani, az utolsó fél-század színháztörténelmét adjuk. A város színészetének részletes és aprólékos története egy külön monografia megírását igényeli, ami dolgozatunk keretei közé nem illeszthető bele.

*

Nyíregyháza első állandó színháza 1873-ban épült. A Zöldség téren, ma Bencs László tér, állott az épület, amely a Hárs vendéglőhöz tartozott. Egyszerű, deszkából összerótt szellős nyári aréna volt Thália első temp-

loma. A városba érkező társulatok egy-két hónapig játszottak nyaranta benne. S bizony ez a rövid szezon is nem egyszer hosszúnak bizonyult. Nem volt még olyan tekintélyes, nagyszámú színházlátogató közönsége a városnak, amely egy hosszabb szezonra elegendő publikumot tudott volna biztosítani. A társulatok sokszor igen súlyos anyagi viszonyok közé jutottak és szorult helyzetükből csak nagy áldozatok árán tudták a színművészet lelkes barátai kiszabadítani őket.

Szegényes deszkaépítmény volt az aréna, ami egyáltalán nem felelt meg céljának. A nézőtér huzatos volt, hasonlóképen a színpad is, amely azonkívül még nagyon kisméretű is volt. 1880-ban úgy ahogy helyrehozták a rozoga alkotmányt, de ez sem segített rajta valami sokat. Állandó a panasza az aréna ellen a sajtóban.

Húsz esztendőn keresztül játszottak az arénában a magyar színművészet lelkes apostolai, amíg azután fölépült az új színház, amelynek megalkotásában jelentős érdemei voltak Somogyi Gyula nyíregyházi kir. közjegyzőnek, aki lelkes munkát fejtett ki a nemes cél érdekében úgy a sajtóban, mint előszóval a város köz- és magánéletében.

Somogyi Gyula buzgó munkálkodása sikerre vezetett. A város vezetősége és polgársága egyaránt segítségére volt a kezdeményező Somogyi Gyulának. Ennek a lelkes és lázas munkának első eredménye az volt, hogy 1893. év április hó 9-én megalakult a Színházépítő részvénytársaság. A városháza nagytermében volt az alakuló közgyűlés. Maga a város képvisellete 10.000 forintot szavazott meg abból a célból, hogy az összegen a város vezetősége részvényeket jegyezzen. De itt még nem ért véget Nyíregyháza városának támogatása. Ugyanis a Színházépítő részvénytársaságnak harminc esztendőre szóló koncessziót adott.

A megalakult részvénytársaság 250 darab részvényt bocsájtott ki, amelyből a közgyűlés idejéig 154 darabot jegyeztek az érdekeltek. A fennmaradó 96 darabot a Nyíregyházi Takarékpénztár fedezte kedvező kamattal mellett.

Az alakuló közgyűlés elnöknek a kezdeményező Somogyi Gyulát választotta meg s utána bizonyos módosításokkal és pótlásokkal az alapszabálytervezetet fogadták el. Végül megválasztották az igazgatóságot, a felügyelő bizottságot és választmányt.

Az igazgatóság tagjai lettek: Somogyi Gyula, Lázár Kálmán, dr. Meskó László, Sütő József, s akikhez csatlakozott még a város, a takarékpénztár és az ev. főgimnázium tanári karának egy-egy kiküldöttje.

A felügyelő bizottság 5, a választmány 23 tagból állott, akik a város és a vármegye vezető férfiainak soraiból kerültek ki.

A színházat Alpár Ignác, a kiváló fővárosi építész tervezte. Befogadó-képessége 610 személyre szólott. Belülről kétemeletes volt a nézőtér. Volt benne 12 földszinti és 10 emeleti páholy. A földszinten 14 sor szék sorakozott egymás után. A nézőteret a színpadtól vasfüggöny zárta el. A szin-

házat légfűtésre rendezték be. Az első díszleteket Molnár Árpád jónévű budapesti színházi festő készítette.

A színházat a Széna téren, a mai Dessewffy téren építették fel s mindjárt az alakulás pillanatában fölkérte a részvénytársaság a város vezetését a tér rendezésére, ami természetesen meg is történt.

A színházépítő részvénytársaságnak 50.000 forint alaptőke állott rendelkezésére, amit úgy használt fel, hogy 40.000 forintot fordított az épület fölemelésére és a fenmaradó 10.000 forintból a belső felszerelést teremtette meg.

Az új színház nem mindenben felelt meg céljának. Javításokra, átalakításokra volt szükség. Legtöbb baj a fűtéssel volt. A fűtőberendezés nem vált be. Nem tudták kellőleg kifűteni a színházat. A szereplők berekedtek, s a bennülők úgy a nézőtéren, mint a színpadon könnyen meghültek.

1895-ben bevezették a színházba a villanyvilágítást és a nézőtéren megszüntették a földszinti állóhelyet s helyére két új páholyt építettek be.

Közbe a Színházépítő Részvénytársaság anyagi helyzete válságosra fordult. A részvénytársaság mérlege évről-évre veszteséggel záródott. Szerették volna a városnak átadni terheivel együtt a színházat. A képviselőtestület várakozó álláspontra helyezkedett. A bukást nem lehetett kikerülni. Végre is kitűzték a színház épületére az árverést, ami október hó 2-án meg is történt. Az árverésen résztvett az árverést kérő takarékpénztár saját anyagi érdekeinek megvédése céljából. Az eredmény az lett, hogy a város 25.000 forintért megvásárolta a színházat. Így lett 1898. év október hó 2-án városi színház a nyíregyházai múzsatemplomból.

A színház szűk méretei a színházlátogató közönség gyarapodása és megnövekedése folytán, kicsinynek bizonyultak. Fölmerült az a terv, hogy Nyíregyházának minél előbb új színházat kellene kapnia, melynek befogadó képessége a mostaninál nagyobb lenne. Balla Jenő városi tanácsos 1912-ben memorandumot dolgozott ki egy új, modern színház fölépítésének érdekében. Legalább 800 néző számára óhajtja Balla Jenő fölépíteni a színházat, aminek megvalósítása 400.000 koronát emésztett volna fel. Az összeg oly nagy volt, hogy a város teherbíró képessége nem engedte meg az építés elkezdését. Jobb időkre halasztódott el tehát az új színház építésének sorsa. A városnak még a színház átépítésére sem volt meg a fedezete.

1912 novemberében a városi főkapitány a megtartott tűzrendészeti vizsgálat alapján a színházat tűzveszélyesnek mondotta ki. A határozat ellen az érdekelt felek fellebbeztek a m. kir. belügyminiszterhez, aki bizonyos átalakítási munkák végrehajtása után ideiglenesen engedélyezi a színház megnyitását, de a polgármestert személyében is felelőssé tette egy esetlegesen bekövetkező balesetért.

Tizenegy esztendő telt el míg végre 1923-ban átalakították a színházat. Átcsoportosítással a nézőteret is ki tudták bővíteni. Az ülőhelyek számát mintegy 80 székkal gyarapították. Az átalakítási munkálatok hat hetet

vettek igénybe. A nézőtér megvilágítása remekül sikerült. Az egész épületet átfestették s lehet mondani újjáteremtették a színházat. A tűzbiztonság fokozását erősen növelte a berendezett vízvezeték. Az átalakítási munkálatok lelke, éltető ereje dr. Bencs Kálmán polgármester volt, akinek vezetésével a színügyi bizottság megnyitás előtt megtekintette a színházat. Az ünnepélyes megnyitás október hó 5-én volt.

A helyi sajtó, amely élénk figyelemmel kísérte a színház építésének minden szakaszát, többször és erélyesen sürgette, hogy a színügyi bizottságot minél előbb alakítsák meg, amely azután a művészi irányítás igen fontos kérdésével foglalkoznék állandóan és ellenőrizné a színigazgatóknak működését.

1896-ban azután Geduly Henrik, Haas Mór és Somogyi Gyula felhívást tettek közzé az egyesület megalakítására vonatkozólag. A lelkes hangú felszólításnak meg is volt az eredménye, mert megalakult a Színpártoló Egyesület, amely buzgón teljesíti ide s tova négy évtized óta nemes hivatását. A változott viszonyoknak megfelelőleg a színügyi bizottságot 1924-ben szervezték át.

Itt kell megemlítenünk, hogy 1895-ben megalakult a Bessenyei kör színügyi albizottsága, amely alakulat évek során át lelkes propagandát fejtett ki a színpártolás ügyének előbbrevitelében. Lelkes hangú kiáltványai mindig buzdítólag hatottak a város közönségére. A bizottság már jó ideje beszüntette működését.

*

Most rátérünk az utolsó félszázad alatt Nyíregyházán megfordult színtársulatok szereplésének vázlatos ismertetésére.

Az 1873-ban fölépült arénát Károlyi Lajos igazgató nyitotta meg társulatával s utána Lángh Boldizsár, Mannsberger Jakab (Mosonyi Károly), Kuthy Béla, Gáspár Jenő és Csóka Sándor színigazgatók fordultak meg benne 1879-ig, mint azt dr. Bencs Kálmán idézett dolgozatában felsorolja. 1880-ban Miklóssy Gyula játszott Nyíregyházán. Május hó 6-tól július hó 19-ig tartózkodott itt társulatával. Solymossy Elek, Tamássy József és Vizvári Gyula vendégjátékai élénkítették a szezont. Utána két esztendeig Krecsányi Ignácé volt az aréna, aki a debreceni szezón befejezése után mindkét évben (1881, 1882) a nyár folyamán kereste föl 6—6 hétre Nyíregyházát. Krecsányinak már ekkor is elismerten jó társulata volt. Krecsányi Sarolta, Maár Júlia, Mándoky Béláné, H. Székely Emma, Vadnay Vilma, Závodszky Teréz, Abonyi Gyula, Latabár Kálmán, Mándoky Béla, Németh József, Somló Sándor voltak a társulat vezető művészei.

1882 július havában Blaha Lujza volt a színház vendége, aki a következő darabokban lépett föl: Piros bugyelláris (17), Huszárcsiny (18), A cornevillei harangok (19), Boccaccio (21), Milimari (22), Vörös sapka (25)

1883 nyarán Csóka Sándor játszott társulatával az arénában. Sz.

Prielle Kornélia vendéggjátékai július havában és Molnár György májusi fellépései voltak a szezon kiemelkedő eseményei.

1884-ben Krecsányi Ignác újból föl akarta keresni Nyíregyházát, de pozsonyi tartózkodása őszig kinyúlt s így itteni játécai elmaradtak. 1884 július hó 6-án Lászy Vilmos köszöntött be és szeptember hó 10-ig szórakoztatta a város színpártoló közönségét. A társulat legkiválóbb tagja Nikó Lina volt, aki később a budapesti Vígszínháznak lett elsőrangú művésznője s kinek bronz mellszobra ma ott ékesíti a Vígszínház előcsarnokát. Ujházy Ede augusztus folyamán (13—17) fölkereste a várost és öt estén át ragyogtatta csodás művészetét lelkes közönsége előtt.

1885-ben Aradi Gerőé lett a színikör, aki augusztus hó 2-től szeptember hó 27-ig tartózkodott társulatával a városban. Bácskay Julcsa, Ellinger Ilona, Erdélyi Marietta, Follinuszné, a Litzenmayer nővérek, Nagy Júlia, Gyöngyi Izsó, Somogyi Károly, Tollagi Adolf, Váradi József stb. voltak a jelentősebb tagok. Aradi Gerő társulata hozta színre először (szept. 12) Nyíregyházán az Ember tragédiáját. Augusztus hó 12-én adták Ellinger Ilonával a Traviatát. Hosszú évtizedek óta ez volt az első operaelőadás Nyíregyházán.

1886-ban két társulat is megfordult a városban. Május hó 1-én Nagy Vince, a debreceni színház igazgatója kezdte meg előadásait és már május hó 25-én be is fejezte azokat. Békésy Róza, Ellinger Ilona, Lászy Vilmosné, Örley Flóra, H. Székely Emma, Haday Sándor, Molnár László, Vedress Gyula, Zilahi Gyula neveit említhetjük föl, mint akik tisztos nevei voltak a magyar színeszetnek. Nyíregyházán csatlakoztak a társulathoz Dömjén Rózsa és Tolnai (gróf Festetich) Andor. Szeptember hó 21-én köszöntött be kicsi, de jól szervezett társulatával Bárody Károly, aki október első hetéig tartott előadásokat. Október hó 2-án ünnepelte a színház Czákóné Irmát, aki 33 év óta állott már a magyar Thália szolgálatában.

1887 május hó 3-án újból megjelent Debrecen városának kiváló művészgárdája. Az igazgatás egy ötös konzorcium kezében volt, amelynek tagjai voltak: Mándoky Béla, Valentin Lajos, Molnár László, Rónaszéky Gusztáv és Halmay Imre. A szezon anyagi ügyeit tekintve, nem tartozott a legjobbak közé, bár a művészi nívó kifogástalan volt. Június hó 13-án befejezve előadásaikat, Máramarosszigetre mentek a színészek.

1888-ban Valentin Lajos vezetésével újra a debreceni társulat játszott Nyíregyházán. Június hó 1-én kezdődtek meg az előadások és július hó 15-én rekesztődtek be. Békésy Róza, Ellinger Ilona, Kopácsy Juliska, Rónaszékyné Irén, V. Margó Célia, Haday Sándor, Hegyessy Gyula, Mándoky Béla, Molnár László, Péchy Kálmán, Püspöky Imre, Rónaszéky Gusztáv, Verő György a társulat elsőrangú tagjai. Május hónapban (6, 7, 8) a m. kir. operaház ballett kara vendégszerepelt sikerrel. Május hó 9-én érkezett Nyíregyházára Pálmay Ilka, akit nagy ünnepségekkel fogadtak. Az érkező művésznőt Mándoky Béla üdvözölte, aki négy estén át lépett fel

(május 10—13.) legjobb szerepeiben. A Nebántsvirágban búcsúzott közönségétől Pálmay Ilka a magyar operette művésznők egyik legnagyobbika.

Július hó 22-én a budapesti Népszínház tagjaiból alakult társaság vendégszerepelt. Az estély szereplői voltak: Boránd Gyula, Hunyadi József, Szathmáry Árpád, Szirmai Imre és Lányi Géza cimbalomművész.

Valentin Lajos igazgatása alatt álló debreceni társulat 1889 május hó 2-án újra megnyitotta a színpad kapuit és június hó 1-én az Ember tragédiája színrehozatalával zárta be a művészi élményekben gazdag szezont. A tagok között a következő elsőrangú nevekkel találkozunk: Arday Ida, Kocsis Etel, Kopácsy Juliska, Lászné Etel, Palotai Piroska, Rónaszékyné Irén, Tőkés Emilia, S. Vadnay Vilma, Balassa Jenő, Haday Sándor, Hegyesy Gyula, Mándoky Béla, Molnár László, Péchy Kálmán, Püspöky Imre, Rakodczay Pál, Rónaszéky Gusztáv, Somló Sándor, Vedres Gyula.

1889 december második felében jelent meg társulatával Nyíregyházán Gerőfi Andor. A Központi vendéglő nagytermében játszottak a színészek. Az előadásokat 1890 január hó 4-én kezdték meg. Két heti nyomorúságos vegetálás után távoztak. Az alkalmatlan helyiség visszatartotta a közönséget attól, hogy látogassa a változatos műsorú előadásokat.

1890 május hó 24-én az öt év óta Nyíregyházán nem látott Aradi Gerő igazgató társulata kezdte meg előadásait Csiky Gergelynek Örök törvény című darabjával. Egy-két nevet, mint jellegzetest, fölemlítünk a társulat tagjai közül: Angyal Ilka, Somló Sándorné, Kövesy Albert, Nyilassy Mátyás, Somló Sándor, Szakács Andor, Szilágyi Vilmos. Karnagy Barna Izsó volt. Jászai Mari vendégjátékai (jún. 27, 28, 30, júl. 1.) voltak az évad legragyogóbb eseményei. A szezón július hó 1-én záródott be.

1891. év november hó 21-én nyitotta meg a Központi vendéglő nagytermében a szezont Kömley Gyula. A kedvezőtlen elhelyezés ellenére is elég buzgalommal látogatta a közönség az előadásokat, amelyek megütötték általában a mértéket. A szezón 1892 január hó 4-én ért véget, a társulat Nyíregyházáról Szatmárra utazott. Rónaszéky Gusztáv és Feleki Miklós vendégjátékai az évad végén a legkiemelkedőbb események. A társulat elég jó volt, de nem ütötte meg a debreceniek színvonalát.

1892 május hó 1-én az új debreceni igazgató, Leszkay András kezdte meg előadásait s folytatta június első hetéig. A tagok jórésze régi ismerőse volt a színházlátogató közönségnek. Új ember volt Fenyvesy Emil, aki június hó 7-én tartotta jutalomjátékát. Ahogy távoztak Leszkayék, már június hó 22-én Rakodczay Pál társulata játszott az arénában. Hat estére terjedő szezónban a Velencei kalmár, III. Richárd, Lear király, Faust és az Ember tragédiája kerültek bemutatásra. Fényes erkölcsi sikere volt a kicsi drámai együttesnek. Augusztus hóban újabb társulat kopogtatott. Halmay Imre kapott hat előadásra engedélyt. Augusztus 10-től 15-ig tartott Halmay Imre szereplése. Az első három estén Sz. Prielle Kornéliát látta újból a közönség, akit a helybeli kaszinó ezüst ivókészlet átnyújtásával tisztelt meg.

NYIREGYHÁZI SZINHÁZ.

Kedden, 1894. február 6-án

a színház ünnepélyes megnyitására adatik:
Hunyadi nyitány, előadja Benczy Gyula és zenekara.

MULT ÉS JELEN

Pályadíjnyertes drámai prolog egy felv. Irta: Komoróczy Miklós, zenéjét összeállította Fekete József.

Személyek:

Nyíregyháza szelleme	id. Németh János
Vándor	Lomniczi Béla
Költő	Boronkay Andor
Thália	Kresz Irma
Hit	Mihályfi Juliska
Remény	Káldy Mariska
Szeretet	Szigethy Lujza
Fortuna	Csanádi Mari
Clio	ifj. Prielle Cornélia
Ceres	Vadnay Katica
Pannonia	Csókáné P. Julia

Urak, nők, pórok, pórnők.
Ennek záradékaul **Apotheosis**.
Nagy néma képlet, bemutatja a társulat összes személyzete.

A SZIGETVÁRI VÉRTANUK

Első felvonása. Eredeti szomorújáték.
Irta Jókai Mór. Rendező Dobó Sándor.

Személyek:

Zrinyi Miklós	Lomniczi Béla
Juracsics Lőrinc	Szentmiklóssy Béla
Márta, Lőrinc neje	L. Mihályfi Juliska
Anna, Márta testvére	Kresz Irma
Csáky Bertalan, öreg nemes	id. Németh János
Szecsődy Péter, hadnagy	Rác Dezső
Patatics Péter	Nagy Gyula
Bajony János	Hegyesy Gyula
Istvánffy Pál	ifj. Németh János
Seréng, Zrinyi pítvarnoka	Eöri P. Gyula
Szelim, kegyencz	Boronkay Andor

Magyar vitézek, magyar urnők.
Történet helye Szigetvár, idő 1568. aug. 4.

Végül: A CSIKÓS

II.-ik felvonása. Eredeti népszinmű, írta: Szigligeti Ede. Zenéjét Egressy Béni.

Személyek:

Ormódy Asztolf, Nagy Ormód ura	Szentmiklóssy Béla
Ormódy Bencze, ennek unokabátyja	Lomniczi Béla
Kis Bálint, parasztgazda	id. Németh János
Rózsi leánya	Szigethy Lujza
Andris, csikósbojtár	Boronkay Andor
Vámos rektor Nagy Ormódon	Hegyesy Gyula
Egy leány	Vadnay Katica

Nép.

Helyárak: Páholy 10 frt. Támlásszék és erkély 1-ső sor 2 frt. II.-od emeleti zártszék 1-ső sor 2 frt., a többi sor 80 kr. Deák, katona és gyermekjegy a földszintre 50 kr. Karzati ülőhely 40 kr.

Egy szinlap a pénztárnál 10 kr.

A mai előadás tiszta jövedelmének fele a színpadi díszletek beszerzésére fordítatik. Jegyek előre válthatók 9—12 és 2—5 óra között Hárs szálloda 5. sz. alatt és este a pénztárnál. Esti pénztárnyitás 6. Kezdeté fél nyolc órakor, vége fél 10 után.

Holnap bérlet kezdetével adatik Lemondás, Karczag Vilmos nagyhatású színműve.

Az 1892-iki esztendőt Zoltán Gyula társulatának megjelenése rekesztette be. A Központi nagyvendéglő termében voltak az előadások. December hó 7-én volt a megnyitó előadás. A pártolás minimálisra zsugorodott össze. Nem egyszer a közönség távolléte miatt nem lehetett megtartani az előadásokat. December közepén végre is távoztak Zoltánék a városból.

A régi aréna utolsó esztendejében, 1893-ban Tiszay Dezső társulata játszott Nyíregyházán. Május hó 6-tól június hó 15-ig tartott a szezon. A közönség mintha már tökéletesen beleunt volna az arénába, alig-alig látogatta az előadásokat, pedig a társulat jó volt, mit az alábbi névsor is igazol: Ar dai Ida, Bogyó Ilonka, T. Ellinger Ilona, Kiss Irén, Lubrincz Júlia, Sugár Aranka, Andorffy Péter, Klenovits György, Krémer Jenő, Püspöky Imre, Stoll Károly, Tapolczay Dezső.

Tiszay Dezső kapuzárásával nemcsak a szezon záródott, de a nyíregyházi színészet történetének második korszaka is véget ért, hogy az új színház megépítésével elkezdődjék a harmadik korszak, amelyben Nyíregyháza megszűnik nyári állomásnak és elsősorban Debrecen nyári állomásának lenni s kialakul önálló téli állomássá.

Az első igazgató Dobó Sándor volt.

1894. év február hó 5-én nyíltak meg az új múzsahajlék kapui. A város és a vármegye egész műpártoló közönsége ott volt a megnyitáson. Az estélyi öltözetben egybesereglett hallgatóság lelkes szívvel ünnepelt ezen az estén, hogy végre Szabolcs vármegye földjén is ott áll a magyar nyelvnek, a magyar kultúrának és játékművészetnek első szilárd temploma. Szép ünnepe volt ez Nyíregyháza városának.

A prológust bicskei Komoróczy Miklós írta, akinek költői szárnyalású bevezetője pályadíjat nyert. A szerző maga is jelen volt az ünnepi előadáson. Az első előadásra a belépőjegyek az eredeti ár kétszeresére voltak fölemelve. Az előadás színlapjáról készültek selyemre nyomott példányok is, amelyekből egyet a város, egyet pedig a vármegye levéltárába helyeztek el. Az est fontosságát azzal is akarjuk jellemezni, hogy a Nyírvidék után az első előadás színlapját a maga egészében közöljük.

Az előadás után Somogyi Gyula kir. közjegyző tiszteletére, akinek a színház építése körüli érdemeit óhajtotta a város közönsége kidomborítani, fényes bankett volt. Az ünnepeltet Lukács Ödön ref. lelkész köszöntötte fel.

Február hó 6-án meginduló első szezonja a színháznak március hó 29-én ért véget. Közepes erőkből állott Dobó Sándor személyzete s így érthető, hogy nem tudta fölmelegíteni közönségét s a színház pártolása nem érte el azt a határt, amit reméltek az új intézmény lelkes megteremtői. Tiszay Dezső, a debreceni színház igazgatója április 30-án bezárva az ottani szezont, átrándult Nyíregyházára és május hó 2-án újra megnyitotta a színház kapuit. Az elsőrangú társulat névsorából a legnagyobbak neveit feljegyezzük: Kiss Irén, Margó Zelma, Pethes Imre, Rózsahegyi Kálmán és Tapolczay Dezső. Változatos műsor, tökéletes összjáték, pontos szerep-

tudás élvezetessé tették Tiszayék szereplését, akiket nagyon természetesen buzgón támogatott is a város színészet kedvelő közönsége. Ujházy Ede és Hegyessy Mari voltak a színház vendégei. A nagysikerű szezón május hó 24-én a Három testőr előadásával ért véget.

1894 október hó 21-én Szalkay Lajos igazgató kopogtatott be társulatával és december hó 2-ikáig maradt Nyíregyházán. Sem anyagi, sem erkölcsi sikerek nem kísérték a társulatot működésében.

1895-ben újra Tiszay Dezsőé volt a színház, aki május hó 1-től június hó 20-ig játszott Nyíregyházán. A társulat javarészből a régi tagokból állott. Csak Pethes Imre nem volt itt a nagy tagok közül. Művészi teljesítménye a társulatnak most is elsőrangú, aminek meg is volt a maga anyagi sikere.

Év végére, december hó 11-én régi veterán, érdemekben gazdag igazgató, Bokody Antal kezdte meg előadásait, aki 1896 február 6-ig tartózkodott itt társulatával. Súlyos veszteséggel rekesztette be működését Bokody Antal, alig volt közönség előadásain. A végső dőfést Bokodyéknak az adta be, hogy a színház részvénytársaság igazgatósága beperelte 500 forint hátralékos színházbérért és február hó 3-án biztosítási végrehajtás útján lefoglalta a társulat könyvtárát és ruhatárát, a bevételt pedig zárlat alá vette. Lelkes színházbarátok pár nap összegyűjtötték a szükséges összeget, ami azután lehetővé tette, hogy a színészek továbbutazhattak új állomáshelyük, Brassó felé.

1896 nyarán Csóka Sándoré volt a színház. Itt létének legkimagaslóbb eseménye Jászai Marinkának vendégszereplése, aki június végén öt estén át volt Nyíregyháza színházának vendége.

November hó 11-én kezdték el játékaik sorozatát Ágh Aladár és Beránék Mihály vezetése alatt álló színművészek, akik özv. Veszprémyné Ágh Ilona társulatának igazgatását vették át. 1897 január 21-ig maradtak Nyíregyházán. Nem sok feljegyezni valót találunk a társulat működéséről. Németh József vendégjátékai és egy helyi szerzőnek, Kálnay Lászlónak premierje a Deli Mara, mit föl kell említenünk.

1897-ben népszerű és nagy igazgató jött Nyíregyházára Komjáthy János személyében, aki május elején a Bajazzók előadásával nyitotta meg a színházat. Június hó 3-án volt az utolsó előadás. Egybevágó, jó előadások, művészi rendezés, helyes szereposztás jellemezték Komjáthy János működését. A közönség és a művészek egymásra találtak, amit igazol az a meleghangú búcsúzó is, amelyben Komjáthy János istenhozódot mond az ő kedves és megértő hallgatóságának. Szeptember hó 22-én vissza is tért Komjáthy Nyíregyházára és október hó 1-ig itt maradt, ami után hazautazott téli állomáshelyére, Debrecenbe. Tanay Frigyes, Halmy Margit és Kiss Irén voltak a legnagyobb művészei az elsőrangú ensemble-nak.

A Nyíregyházára bevonuló másodrangú erőkből álló társulatok legtöbb esetben csak súlyos anyagi veszteségek elszenvedésével tudták kihúzni

az időt, amikor végre is mindenféle anyagi támogatás igénybevételével mehetek további vándorútjukra. Így járt Deák Péter is, aki 1897 december hó 25-én kezdte meg üres padosorok előtt előadásait. Bevételei nem fedezték a napi kiadásokat sem. Báró Feilitzsch Berchtold főispán fölterjesztésére a belügyminiszterium 300 forint segélyt utalt ki Deák Péter és társulata számára, így lehetővé vált, hogy március hó 1-én befejezve előadásaikat, elutazhattak.

Tiszay Dezső, a miskolci színház igazgatója került vissza 1898-ra Nyíregyházára. Május hó 28-ától június hó 19-ig tartott a szezón. A pártolás nem volt elég meleg, pedig a tagok között ott találjuk a többek közt Palágyi Lajost és Gazdy Arankát is.

1898 őszén megfordult a színházban Halmay Imre is. Működése a társulatnak nem volt jelentős.

1899-re mint jeleztük városi színház lett a nyíregyházi múzsahajlékból. Első tevékenysége a színügyi bizottságnak az volt, hogy 1899 február hó 23-án megtartott ülésen határozatilag kimondotta, hogy a színházat ingyen engedik át Komjáthy Jánosnak, aki azután három éven át volt igazgatója a színháznak.

Csigaházy Etel, Fáy Flóra, Halmy Margit, Kállay Lujza, Kiss Irén, Komjáthyné, Komjáthy János, Környey Béla, Tanay Frigyes mind olyan nevek, amelyek magukban hordták a sikert.

Május hó 9-e jelentős kultúrünnepe volt nemcsak Nyíregyháza városának, de egész Szabolcs vármegyének is. A vármegye nagy fiának, Besenyey Györgynek szobrát leplezték le Nyíregyháza városában. A színház ünnepi előadás keretében járult hozzá maga is az ünnepségek fényes sorozatához. Berczik Árpádnak darabját, a Himfi dalait adták ezen alkalommal, aminek színrekerülését megelőzte Benedek Jánosnak költeménye: Besenyey szobra, amit Fáy Flóra művésznő szavalt el átérzéssel és művészettel.

1899-ben május hó 8-tól június hó 22-ig, 1900-ban május hó 10-től június hó 22-ig tartott a szezón.

A társulat 1900-ban épúgy, mint az előző évben is jó volt. A művészi erők nem hiányoztak. Nagyobb feladatok megoldásától sem riadt vissza Komjáthy János. Több ízben tartott operai előadásokat is, hiszen társulatában ott volt Környey Béla. Az új tagok sorából ki kell emelnünk Odry Árpád nevét.

1901-ben látta viszont Nyíregyháza közönsége utoljára Komjáthy Jánost, aki május hó 9-től június hó 14-ig játszott itt társulatával. A régi jó gárdát szeretettel üdvözölte a közönség, de megbecsülte az újakat is: Komlóssy Emmát és Sarkady Aladárt is. P. Márkus Emmának három vendégjátéka június havában volt a legfontosabb színházi esemény.

1902-től 1905-ig szintén elsőrangú társulat játszott Nyíregyházán. Makó Lajosé lett ugyanis a városi színház, aki méltó utóda volt Komjáthy Jánosnak. Makó Lajos igazgatói tevékenységét kedvező hírek előzték meg

s a május hó 1-én meginduló szezon be is váltotta azokat a reményeket, amiket hozzája fűzött a közönség. Június hó 16-án befejezte szezonját Makó Lajos, de szeptember hó 18-tól 28-ig még egy tíznapos utószezont tartott meg a városban.

Szeptember hó 22-én premier volt a színházban. Pavlovits Sándornak egyfelvonásos darabját, az Első látogatást adta elő kifogástalan előadásban Makó Lajos társulata. A tagok sorában ott találjuk: Balla Mariskát, Felhő Rózsit, Hahnel Arankát, Menszáros Margitot, Klenovits Györgyöt, Krémer Jenőt, Palágyi Lajost, Sebestyén Gézát.

1903-ban öt hétig tartott a szezon. Május hó 12-től június hó 19-ig. Szelestey Elza, Sugár Aranka, Rózsa Lili vendégszereplései élénkítették az amúgy is változatos műsort. Június hó 7-én Nyíregyháza fennállásának 150 éves évfordulóját díszelőadással ünnepelte meg a színház.

A társulat nagyjában ugyanazon erőkből állott, mint 1902-ben. Új tag volt Faragó Ödön.

Az első két év sikeres eredményei után szívesen látták viszont 1904-ben is Makó Lajost, aki május hó 12-én nyitotta meg és június hó 21-én zárta be a színházat.

1905-ik év volt utolsó szereplése Makó Lajosnak. Kapunyitás május hó 11-én, zárás pedig június hó 16-án volt. A fiatal Csontos Gyula volt az újonnan szerződött tagok legkiválóbbja. A régi gárda azonban nem változott. A szezon legkimagaslóbb művészi élménye a Troilus és Cressida előadása (június 6.) Palágyi Lajossal és Hadrik Annával a címszerepekben. Makó Lajos működése a városi színház legszebb éveit tartozik. Elsőrangú erőknél igazi művészi alakításait csodálhatta a lelkes publikum.

1906-ban új igazgató került a debreceni színház élére Zilahi Gyula személyében, aki Arad után került Debrecenbe s mint debreceni igazgató jutott el Nyíregyházára. 1906-tól 1913-ig volt tulajdonában a városi színház bérlete. Nagy és jól szervezett társulattal köszöntött be Szabolcs vezér földjére: Almási Lola, Fóthi Frida, Zilahiné-Singhoffer Vilma, Krasznay Ernő, Sarkadi Aladár, Szakács Andor s maga Zilahi Gyula voltak olyan kiváló művészek, akik diadalra tudták vinni az előadott darabokat. Szezonnyitás előtt már márciusban pár előadásra átjött Zilahi Gyula és tökéletes sikert aratott. Ilyen előzmény után örömmel várták a kapunyitást, ami május hó 7-én meg is történt. Zilahiné énekművészete nagyban emelte az operai előadások színvonalát. A prózai együttes a legnehezebb feladatokat is fényesen oldotta meg. (Hamlet.) S nem csoda tehát, az első esztendő június hó 15-én nagy erkölcsi és anyagi sikerrel zárta le Zilahi Gyula, aki frissiben iparkodott a legújabb újdonságokat bemutatni közönségének. Ezt a célt szolgálta azzal is, hogy november és december hónapokban négy-négy estére átrándult Debrecenből Nyíregyházára. Ezek a pár napos exkúrsiók úgy látszik jól beváltak, mert azokat később is többször meg-megismételte.

1907 május hó 6-án újra megnyitotta a színház kapuit Zilahi Gyula

és június hó 6-án zárta azokat be. Társulatát átszervezte. Az új nevek közül kiemeljük Hahnel Arankáét és Lónyay Piroskáét.

Jó emlékeket hagyva vissza távozott a második év végeztével is Zilahi Gyula.

Az 1908. év első művészi eseménye a Thalia társaságnak két előadása volt január 25-én és 26-án. Május hó 16-án már itt volt harmadízben is Zilahi Gyula, aki június hó 25-ig tartózkodott a városban társulatával. Fenyvesy Emil és Örley Flóra voltak a szezon vendégei. A tagok személyében nagyobb változás nem volt az előző évhez viszonyítva. Decemberben ismételten találkozunk a Thália társaság előadásaival, akik három estén át játszottak. Tagjai között volt Kürthy József.

Régi jó gárdájával látta viszont a város színpártoló közönsége 1909. év folyamán is Zilahi Gyulát, aki május hó 14-től június hó 17-ig szórakoztatta a publikumot. A szezonzáró előadásnak nagy érdekességet biztosított a helybeli születésű Hudák Juliskának, a montecarlói opera primaballerinájának föllépte, aki óriási sikert aratott föllépésével szülővárosa közönsége előtt. Helyi műkedvelő is fellépett dr. Ernyeyné Okolicsányi Paula személyében, aki becsülettel megállotta helyét a hivatásos művészek mellett.

1910-ben május hó 15-én kezdődött Zilahi Gyuláék szereplése és július hó 31-én fejeződött be. Fényes Annuska, K. Hegyesy Mari és Gál Gyula voltak a vendégművészek. A társulat előadásainak sorozatából ki kell emelnünk az Ember tragédiáját, Gazdy Aranka és Lugossy Béla igazán emlékezetest nyújtottak alakításukkal. A rendezés nagy gondot igényelő munkáját Ferenczy Frigyes végezte. A nyíregyházi műkedvelő gárdából került ki Vajda Ilonka, akit mint hivatásos színésznőt is szeretett a város közönsége éveken át.

Az 1911-iki esztendőnek nagy művészi eseménye volt Ujházy Edének vendégszereplése, aki február 6-án kedvenc szerepében a Constantin abbéban lépett fel. A városba érkező művészt a vasúti állomáson küldöttség várta, ahol Balla Jenő tanácsos üdvözölte a mestert és akit mint a város vendégét a város díszkocsiján vitték a Korona-szállóban levő lakására. Este a színházban Trak Géza közigazgatási tanácsos nyújtotta át a város nevében azt a hatalmas babérkoszorút, amit másnap a nyíregyházi temetőben örök álmát alvó Timár János színművész sírjára helyezett el Ujházy Ede.

A rendes szezon május 20-án kezdődött és július hó 2-án fejeződött be. Komlóssy Emma és P. Márkus Emma vendégszereplései emelték az esték magas színvonalát. A szezonnak nagyon sikerült előadásai voltak Zilahinéval a Tosca és Thury Elemér és Csige Böskével a Közönyt könnyen bemutatása. A Thury házaspár ebben a szezonban került Zilahy Gyula társulatához. A rendes párnapos kirándulásai Nyíregyházára Zilahi Gyulának folytatódtak 1911 őszén és 1912 tavaszán is, míg azután 1912 május hó 16-án megtörtént a rendes szezonnyitás. Július 3-ig maradtak Nyíregyházán a művészek, akik innen második nyári állomásukra, Máramaros-

szigetre mentek át. Fenyvessy Emil, Beregi Oszkár és Tanay Frigyes voltak az 1912-iki év vendégművészei.

1913. év január végén Góth Sándor és G. Kertész Ella játszottak két estén a debreceni együttesel Nyíregyházán.

Közben elérkezett a szezonnyitás ideje, május hó 15-én megnyitlak a színház kapui, de Zilahi Gyula már nem jött el Nyíregyházára a szezon kezdetére, mert közben megszűnt anyagilag felelős igazgató lenni. Ugyanis a debreceni színház vezetésében súlyos bajok tornyosultak föl és Zilahi Gyula nem volt többé abban az anyagi helyzetben, hogy színházának és társulatának ügyeit tovább vezethesse. A debreceni színügyi bizottság vette át a színház igazgatásának ügyét s Zilahi kénytelen-kelletlen lemondott igazgatói tisztéről. A társulat ideiglenes ügyvezető igazgatója Irmay Béla lett, aki ezideig a titkári tisztet töltötte be. Társa az igazgatásban Kassay Károly főrendező volt. Nyíregyházán hármás bizottság alakult Májerszky Béla polgármester, Balla Jenő és Trak Géza tanácsosokból, akik Irmay Bélával közösen intézték a színtársulat ügyeit Nyíregyházai tartózkodásuk alatt. Június hó 10-én megjelent azonban Zilahi Gyula és átakarta venni a vezetést. A hármás bizottság Irmay Bélával egyetértve kijelentette, hogy a Zilahi Gyulával kötött szerződés megszűnt s így a vezetés többé nem illeti meg az anyagilag összeroppant igazgatót. Zilahi Gyula úgy a maga, mint felesége Singhoffer Vilma nevében egy hírlapi nyilatkozattal vett búcsút Nyíregyháza közönségétől. Ezzel ért véget Zilahi Gyulának hét éves színigazgatói működése a városban.

A Thury pár, Csortos Gyula és Rátkay Márton voltak a rendes hat-hetes szezonnak vendégművészei.

1913. év októberében három estén az új debreceni igazgató, Mezey Béla tartott előadásokat. 1914-re dr. Márffy Károly kapta meg a színházat, aki már március hó 20-án megkezdette előadásait és június hó 14-én fejezte azokat be. Márffy Károlynak ez a vállalkozása bebizonyította, hogy Nyíregyháza városának van olyan nagy közönsége, amely ha jó előadásokat nyujtanak neki, három hónapos szezon alatt is meg tudja tölteni a színházat. Maga Márffy Károly a társulat élén rövid ideig állott, mert már április végén visszalépett az igazgatástól. Vele együtt távozott felesége, Mezey Jolán is. Lelkiismeretes direktor volt, akinek vezetése alatt mindig precíz és nívós előadásokat volt alkalma végignézni a közönségnek. Az igazgatást a színtársulat eddigi titkára, Hidassy Kálmán vette át.

A színházlátogató közönség erős megnövekedését igazolta az is, hogy a nagyobb sikerű darabokat hatszor-hétszer ki lehetett tűzni és minden alkalommal telt ház gyönyörködött az előadásokban.

Vajda Ilonka, Küry Klára, Gyöngyi Izsó, Krámer Teréz, P. Márkus Emma, Szoyer Ilonka és Perczel Sári következtek egymásután a vendégszereplések során.

1915-re Patek Béla dr. kapta meg a színházat, aki 1917-ig bírta azt.

1915 május hó 12-én köszöntött be társulatával és július hó 12-ig tartózkodott Nyíregyházán. Két estén a Medgyaszay kabaré együttese fordult meg a színházban. Más fővárosi vendégben nem volt alkalma gyönyörködni a közönségnek.

1916-ban már április hó 28-án megjelent Patek Béla társulatával s három hónapos szezont tartott a városban. Az előadások július hó 22-én értek véget. Június hó 16-án a színház karnagyának, Bruckner Lászlónak operettjét, a Senki lányát mutatta be a társulat. A népszerű muzsikust meleg szeretettel ünnepelte a közönség. Patek Béla két évi működésével általában meg volt elégedve úgy a sajtó, mint a közönség. Az itt-ott fölmerülő fogyatkozásokat a háború számlájára írták föl. Ami igaz is volt.

1917-ben dr. Pátek Béla utoljára volt a színház bérlője. A szezon május hó 4-én kezdődött és július hó 31-én záródott. A következő év változást hozott a vezetésbe, mert az újonnan megalakult színikerület, amelynek keretébe tartoztak Nyíregyháza, Munkács, Ungvár és Kisvárda, Kiss Árpádot választotta meg igazgatójának, aki május hó 4-én mutatkozott be társulatával. Primadonnája Borbély Lili volt, aki azonban július hó 1-én már távozott a társulattól. Tüntető szeretettel búcsúztatta a közönség az elszerződött művésznőt. Július hó 29-én a színészek távoztak Nyíregyházáról. Pándy Armandnak, a hamburgi opera tenoristájának és Sik Rezsőnek vendégszínházi voltak a szezon kiemelkedőbb pontjai.

1919-ben újra Kiss Árpádot találjuk a színház élén. Az 1919-iki esztendő politikai mozgalmi érintették a színház belső életét is. A nagyon gyöngye társulatnak még zenekara sem volt. Papp Barna karmester zongora játéka mellett tartották meg az előadásokat. A kommunista városi vezetőség szocializálta természetesen a színházat is és a megnyitás napján, április hó 10-én, kommunista szellemű ünnepélnyel kezdették el működésüket a színészek. Az új közönség nem nagyon tudott beleilleszkedni a színház hangulatába. Állandóan zajongtak, rendetlenkedtek és rakoncátlan viselkedésükkel zavarták az előadások menetét.

Április hó 28-án a román hadsereg bevonult a városba. A katonai térparancsnokság esti nyolc órára rendelte el a zárórát, úgyhogy pár napig szüneteltek a színházi előadások is, de már április hó 30-án a román katonai térparancsnokság engedélyezi az előadások megtartását. Kiss Árpádnak társulata a leggyengébbek közé tartozott. A szerep nemtudás rendes dolog volt. A darabok kiállítása pedig végtelenül gyarló. A szezon második felében pár új tagnak (Görög Olga, Pálffy Ilonka, Ekecs Feri) szerződése emelte a mélyre süllyedt nívót. Július hó 20-án véget ért az eseménytelen szezon.

A súlyos, nehéz helyzet megbénított mindent 1919-ben. A tagok nem tudtak új szerződést kapni és a régi lejárt, tehát elhatározták, hogy konzorcionális alapon játszanak még egy darabig. Július hó 26-tól kezdve pár estén a színházban tartottak előadásokat, de már augusztus hó 2-án az

Apollo Mozi helyiségeibe mentek át s Thália társaság néven egész esztendő folyamán át játszottak. Kabaré jellege volt az új alakulatnak. Kiss Árpád nem vett részt régi gárdájának ezen vállalkozásában.

A gyászos 1919-ik évre jobb színházi esztendő következett. Rendezettebb és jobban összetanult társulattal köszöntött be Kiss Árpád április hó 24-én. A hosszú szezón augusztus hó 1-ig tartott. Ezen idő alatt a színház ügyeit Horváth Kálmán vezette, mivel Kiss Árpádot betegsége megakadályozta az igazgatói teendők elvégzésében. Az előadások elég jól voltak 1920-ban és a tavalyi árva zongora helyett is rendes zenekara volt a színháznak. Vendrey Ferenc, Kormos Ilonka, Sik Rezső vendégművészek játékaik tarkították a műsort. A Belvárosi Színház együttese is fölkereste Nyíregyházát. Három estét töltöttek ki előadásaik. Bajor Gizi és Petheő Atilla is tagjai voltak az ensemble-nek.

1920 november hó 26-án Bethlen-Bruckner László kezdte meg három hónapra terjedő téli szezóját. 1921 február hó 28-án volt az utolsó előadás. A társulat jó volt. Előadásai szépek és élvezetesek.

Január hó 27-én premier volt a színházban. Lengyel Nándornak Falusi életkép című darabját mutatta be a társulat. A színtársulat távozása után a színház mint városi mozi élte tovább életét. A város bizonyos anyagi hasznot akart biztosítani magának a mozielőadások jövedelméből, hogy az alatt az idő alatt, amíg nincsenek színészek a városban, ne álljon az épület gyümölcsözetlenül.

Az 1921-iki őszi szezónra Neményi Lipót László kapta meg a színházat, akinek működése határozott emelkedést jelentett úgy játékban, mint a darabok kiállításában. A primadonna Peterdi Etus elsőrangú művésznő volt, akit mindenütt szeretett a közönség, de a többi szereplők is becsülettel állták meg helyüket. Lelkes hangulat, a művészet szeretete vezette a társulatot működésében. 1921 szeptember hó 28-án kezdődött a szezón és 1922 február hó 2-án ért véget.

1922 február hó 1-én a Friedmann-féle Széchenyi úti helyiségben megnyílt a Modern kabaré, amit az Intim kabaré megnyitása követett. A Modern kabaré még 1923-ban is fennállott, míg a másik már 1922 végén megszűnt. Május hó 13-án a Bocskay kertben Nyári Színpad néven újabb művészi alakulat kezdte meg rövid életű pályafutását.

1922-től 1925-ig Heltai Hugót állították a színház élére, aki lelkes csapatával 1922 szeptember hó 2-án nyitotta meg a szezont és október hó 30-án fejezte azt be. Zökkenés nélküli előadások s a nehéz gazdasági helyzetet figyelembe véve, elég jó díszletek és kosztümök jellemzik az előadásokat. A zenekar tagjai a helybeli katona zenekar emberei közül kerültek ki. Fehér Gyula és Matány Antal voltak a vendégművészek. Az Intim kabaréban viszont Berky Lili és Gózon Gyula léptek föl október hó 12-én.

1923-ban április hó 10-én vonult be társulatával Heltai Hugó. Június hó 17-én van a szezonzárás. A Sóstón rendezett nagy népünnepellyel értek

véget Thália híveinek játéka. P. Márkus Emma, Fehér Gyula és a Békefy-kabaré vendégszereplései élénkítették a műsort.

Az előadások telt házak előtt folytak le. Az igazgatót és a társulatot elismerés illeti a nyújtott művészi teljesítményért.

A pénz értékének csökkenése maga után vonta, hogy a színészek fizetése is emeltessék. Ezt csak a helyárok emelésével kapcsolatban lehetett azonban keresztülvinni. Ez meg is történt. A bérlők szintén hozzájárultak ahhoz, hogy a bérletszelvényeket az igazgató fölemelhesse. Az így befolyó nagyobb jövedelem azután lehetővé tette az igazgatónak, hogy május hó 1-től emelhette színészgárdájának illetményeit.

1922 október hó 5-én ünnepélyes keretek között nyitották meg Nyíregyháza jóvoltából, a tökéletesen újjászületett városi színházat. Az estély programja a következő volt:

Sassi Szabó László megnyitó prologusát előadta Bihary László. Hidvéghy Ernő az Országos Színész Egyesület alelnöke ünnepi beszédet mondott. A beszéd elhangzása után a társulat minden tagja a színpadon elhelyezkedett és Kardos István kultúr tanácsos rövid beszéd kíséretében átadta a színházat Heltai Hugónak. A tanácsos beszédében meghatott szavakkal emlékezett meg dr. Bencs Kálmánról, Nyíregyháza polgármesteréről, aki a színházépület restaurálásának régóta vajudó eszméjét megvalósította. Most azután fölhangzottak a himnusz ütemei, aminek befejezése után a Cigánybárót játszották a művészek. A darabban fölléptek mint vendégek Pásztor Ferike és Faragó Ödön.

Három hónapig maradtak Heltai Hugóék Nyíregyházán. 1924 január hó 6-án ért véget a szezon.

1924-ben két szezonja volt a színháznak. Az első március hó 12-től május hó 29-ig tartott, a második október hó 8-án indult meg és 1925 január 28-án fejeződött be. Heltai Hugó megmaradt jó igazgatónak 1924 folyamán is. Shakespeare bemutatói Bihari László rendezésében dícséretére szolgáltak a társulatnak.

Csontos Gyula, Bajor Gizi, Rózsahegyi Kálmán, D'Arrigo Kornél, Lukács Pál, Jatzkó Cia, Tamás Benő, Dalnoky Viktor, Szende Ferenc és Békefi Lászlóék voltak a vendégek a két szezon alatt.

Heltai Hugó 1925 januárjában kérelemmel fordult a városhoz, amelyben tekintve a súlyos gazdasági viszonyokat, ami a színházi bevételeket is érinti, kéri, hogy a vigalmi adót engedjék el neki. A képviselőtestület elvből nem engedte el az adót, de az annak megfelelő összeget, 13 millió koronát, mint segélyt határozta el kifizettetni az igazgatónak.

1925-ben április 11-én jött vissza társulatával Nyíregyházára Heltai Hugó és június hó 24-ig maradt itt. A Reneszánsz színház együttese, Kosáry Emma, Király Ernő, Darvas Lili, Lukács Pál, Halnay Tibor és végül Steinhart Géza voltak vendégei a színháznak.

1925 őszén új színigazgató gondozásába került a városi színház. Heltai

Hugó, akinek számára szerződés biztosította még a színház bérletét, távozott hazánkból, cseh megszállott területre ment át. Így a gazdátlanul maradt színház vezetését Gulyás Menyhért kezei közé tette le a város. 1925-től kezdve napjainkig Gulyás Menyhért a nyíregyházi színház igazgatója, akit ezen idő alatt megszeretett a város közönsége, mert becsületes művészi munkájával ki tudta magának azt vívni.

Az 1925 őszen meginduló szezont 1926 március hó 18-án rekesztette be az igazgató. Nagyobb jelentőségű eseményei voltak a színháznak: Gál Gyula, Kiss Ferenc és Varsányi Irén vendégszereplői, akiknek mindegyike őszinte elismerését vívta ki a közönségnek. 1926 február 19-én premier volt a színházban. Előadták a társulat két tagjának, Kőrösy Zoltánnak és Virágh Elemérnek operettjét, az Orgonavirágot. A darab szép sikert aratott, mert ötször tűzték ki előadásra s minden egyes alkalommal telt ház nézte végig az ujdonságot.

1926 szeptember hó 1-én kitárultak a színház kapui s Gulyás Menyhért átépített társulatával megkezdte művészi munkáját. Hat hónapra volt tervezve ez a szezón, de ez egyelőre még túl hosszúnak bizonyult s a közönség pártolása ellanyhulni kezdett. Ennek azután az lett a következménye, hogy az igazgató megrövidítette nyíregyházi tartózkodását és 1927 január 15-én befejezte itteni működését és társulatával Sátoraljaújhelyre utazott, hogy ott folytassa nemes hivatását. Az elmúlt szezónak két vendégművésznője volt Fedák Sári és Somogyi Nusi. Mindketten november havában léptek fel.

1927 tavaszán tért vissza Nyíregyházára Gulyás Menyhért és június hó 6-ig maradt itten. Egy-két változást leszámítva, a régi társulatával jött vissza. A magyar királyi opera együttese, Biller Irén és Kiss Ferenc fellépései tették vonzóvá az utolsó hetek programját.

Az 1928. évben január hó 17-én nyitlak meg Thália templomának kapui. Az első előadás ünnepélyes keretek közt folyt le. Deési Sándor „Üdvözlét a Nyírségnek“ címmel ünnepi prologust írt, amit a megnyitó előadáson Gáspár Mária mondott el. Ibsen Henriknek centenáriumát is megünnepelte a színház április havában, amikor is Kardos István tartalmas előadás keretében ismertette a nagy norvég író mélyenszántó dráma-költészetét.

1929-ben február 16-án kezdette meg előadását Gulyás Menyhért s folytatta azokat június hó 30-ig. Laurisin Lajos, a m. kir. operaház tagja két estén át vendégszerepelt a színházban (május 21, 22.) s utána június hó 11. és 12. napjain pedig a budapesti Új Színház együttesét látta vendégül a színház.

1930-ban a szokottnál később, március hó 1-én volt a megnyitó előadás. Szökik az asszony című operettben mutatkozott be a társulat. Június hó 7-én búcsúzott az operett és 12-én a prózai együttes, hogy azután a következő szezónig zárva maradjanak a színház kapui. Lehotay Árpád, Lau-

risin Lajos és Zilahi Irén voltak az 1930-iki szezón vendégművészei. Május hó 20-án Kisfaludy Károly emlékére a Kérőket adta a színház, amely alkalmalmmal Weisser Gyula leányliceumi tanár tartott méltató megemlékezést a magyar színműírás úttörő bajnokáról: Kisfaludy Károlyról.

Az 1930-iki színházi évben a következő tagjai voltak Gulyás Menyhért társulatának:

Bán Felicia, Bitzó Margit, Harmath Jolán, Horváth Ica, Horváth Nusi, Irsay Nóra, P. Kállay Rózsi, Kovács Ducika, Kovács Piri, M. Krassói Etel, Magyar Ella, Monti Boriska, Rajz Irén, Rózsa Erzsi, G. Székely René, Szilassy Erzsi, Takács Rózsi, Turcsy Jolán.

Bojár László, Burányi László, Csillag János, Danin Győző, Faludy Béla, Gáspár Kálmán, Gáspár Miklós, Kárpáthy S., Késmárky K., Koncz Mihály, Kovács Lajos, Kun Emil, Marosi Géza, Mester Tibor, Novák István, Pattantyús Mihály, Péchy Béla, Rónay Gyula, Vadnay Andor, Várady László. Karnagy: Libich Miklós.

Meg kell emlékeznünk még végül Alapi Nándorról, aki drámai stagione társulatával évről-évre felkeresi 1925 óta Nyíregyházát. A komoly drámai művészetnek igyekszik itt is, mint mindenütt híveket szerezni Alapi Nándor.

A jelenlegi színügyi bizottság névsora: Elnök: Dr. Bencs Kálmán, h. elnök: Szohor Pál, előadó: dr. Polinszki Pál, tagok: dr. Fráter Ernő, dr. Juhász Sándor, dr. Klár András, Komáromy Károly, dr. Kovács Elek, Liphay Jenő, dr. Mikecz Ödön, dr. Murányi László, Osgyány József, Reök István, dr. Sarvay Elek, dr. Tóth Bálint, dr. Vietórisz József.

